

Päeva Sõnum. Nr 70. 28. jaan - 3. veebr 2018

TEENIMATU ARM

5. nädal: 28. jaanuar ? 3. veebruar 2018

3. pühapäev enne paastuaega. Septuagesima

Pühapäeva ladinakeelne nimi septuagesima ("seitsmekümnes") väljendab päevade arvu, mis jääb ülestõusmispühadeni. Seda pühapäeva on nimetatud ka 9. pühapäevaks enne ülestõusmispüha. Kogudus pöörab nüüd pilgu saabuvatele pühadele. Vanasti algas sellest pühapäevast preestrite paas-tuaeg. Kogudust kutsutakse üles kannatlikult elama ja tegutsema, lootes Jumala armule.

Pühapäeva evangeeliumitekstides tuletatakse meelde, et Jumala armu ei saa ära teenida. Tema headus on sama kõigi suhtes.

Meelespeetav kirjakoht: Me ei heida oma anumisi Su palge ette mitte oma õiguse pärast, vaid Sinu suure halastuse pärast! Tn 9:18

Palve on põhiliselt see, et me palvetades anname Jumalale tagasi Tema enda sõnad. Me toome nad Ta ette ja palume, et Ta toimiks oma töotuste kohaselt. Ja kuna Jumal ei või ega oska valetada, siis võime me paluda täies usu kindluses, et Jumal teeb nagu Ta on töotanud.

Nii teeb ka Taaniel. Ta on näinud, et Jeruusalemma oli tabanud kogu see õnnetus, mida proh-vetid olid ennustanud. See oli varemets, aga sellele oli töötatud ka uut algust. Eriti mõtleb Taaniel hävitatud templile. Selle uuesti ülesehitamine oli talle kõige südamelähedasem. Tempel oli Jumala töotuste täitumiste nähtav sümbol. See oli koht, kust Jumal oli eriti töotanud kuulda oma rahvast. Pealegi oli see ainus koht, kus iisraellased tohtisid Issandale ohverdada. Pole siis ime, et Taaniel palub eriti seda, et Jumal laseks oma palet s.t. oma armu paista hävitatud templile. Selle uuesti ülesehitamine oleks kõigile nähtav tunnistus karistusaja lõppemisest.

Kõik need uue aja palved toob Taaniel Issanda ette usaldades Tema armu ja mitte mingeid inimeste omadusi. Lõppude lõpuks on linna uuesti ülesehitamine Jumala armutegu, mitte inimeste võimekuste teene. Kui üldse keegi, siis Taaniel teadis seda. Ta oli näinud kuidas Jumal võib ühe hetkega tõugata maailma kõige võimsama riigipeamehe aastateks alla koos veistega rohtu sööma.

Nii tunnistab Taaniel lõpuks Jumalale, et tema ja ta rahvas on täiesti sõltuv sellest mida Jumal teeb. Tema hoiak on hoopis teistsugune, kui see mida võis näha Juuda elanike hulgas enne templi hävitamist. Siis oli rahvas kummalise kõigutamatu enesepettuse võimuses. Seda ei suutnud kõiguta-da isegi Jumala saadetud prohvetite manitsused.

Ava, Issand, oma silmad ja vaata! Sest mitte surnud surmavallas, kellel hing on rinnast võe-tud, ei anna Issandale au ja tunnustust. (Brk 2:17)

Palvetagem: Kõigeväeline igavene Jumal, Sinul on rohkem valmidust meid kuulata, kui meil Sind paluda, ja Sina annad enam, kui meie küsime. Kingi meile oma täiuslikud annid, ehkki me seda väärt ei ole, ning vabasta meid kõigest, mis koormab meie südametunnistust. Kuule meid Jeesuse Kristuse, Sinu Poja, meie Issanda läbi.

* * *

TEE MEIST USALDAVAD INIMESED!

Pühapäev ? 28. jaanuar

Jeesus ütleb: "Nõnda ka teie: kui te olete teinud kõik, mida teil on kästud, siis öelge: Me ole-me tühised sulased, me oleme ju teinud, mis meie kohus oli teha." Lk 17:10

Kui kellelgi on nii suur usk, võib tal tekkida vaimuliku uhkuse kiusatus. Jeesus õpetab aland-likkust, viidates orjade tavapärasele kohtlemisele (Lk 17:7-10). Päeva lõpul ei kutsu isand orja söö-ma (kuigi meie Issand tegi seda ja palju enamgi! Lk 12:37;22:27) Pigem käsib ta orjal teda söögi ajal teenida. Isand ei täna orja, kui see teeb, mis tal kästi teha. Ori täitis vaid oma kohust. Nii on ka Jumala sulastega ("orjadega").

Meilt nõutakse täiuslikkust (Mt 5:48). Alati, kui ülesande täide viime, ei saa me väita, et ole-ksime teinud rohkem, kui tulnuks teha. Meie parimigi teenistus ei too Jumalale mingit kasu ega anna meile mingit õigust Temalt midagi nõuda (vrd 1Kr 9:16). Parimal juhul oleme täitnud vaid, mis meie kohus oli teha. Öeldakse, et sama väitis ka rabi Johanan b. Zakkai: "Kui sa oled palju Seaduse nõudeid täitnud, ära pea seda enda teeneks, sest sel eesmärgil on sind loodudki."

Kas Kõigevägevamal on head sellest, et sa oled õiglane, või kasu, kui su eluviisid on laitmatud? (Ii 22:3) Kui sa oled õige, mida sa temale võiksid anda? Või mida olekski tal võtta sinu käest? (Ii 35:7) Sest kui ma evangeeliumi kuulutan, ei saa ma sellega kiidelda, kuna see kohustus on pandud mu peale, ja häda mulle, kui ma evangeeliumi ei kuuluta! (1Kr 9:16)

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Mida tähendab olla ustav inimene? Kas sügaval sisemuses ma tõesti tahan teenida Jumala soosingut? Arm on just vastupidine. Ustav inimene teeb õiget asja selle väljenduseks, et ta kuulub Jumalale. Palveta läbi oma suhted inimestega ja eriti palu Jumalal teha selgeks, mis motiveerib sind Teda teenima.

* * *

JUMALAIGATSUS

Esmaspäev ? 29. jaanuar

Mina loodan Sinu helduse peale, mu süda ilutseb Sinu päästest. Ps 13:6

Kristlastena küsime ikka endalt: miks Jumal varjab ennast? Sama keeruline on seletada nutva-le lapsele, miks tema ema on toast lahkunud. Ning Taavet nutab just nagu laps Jumala ees. Tema tunded on väga hellad. Seejärel näeme järsku, kuidas ta tuju muutub (Ps 13:5). Mis on selle põhjus? On see õrn hääl või tuttav nägu?

Meil tuleb oodata lõpuni, et teada saada. Nii, nagu kasvav laps õpib ajapikku hoolitseva vane-ma eemalolekut taluma, rahuneb Taavet Jumala armastuse teadmises. Kaugus või raskused ei tähenda hülgamist. Küsimus "Kui kaua?" ei leia vastust, kuid keset hirmuunenägu näeb see nuttev laps uksepraost natuke valgust.

Enamik meist lähevad mingil eluhetkel läbi sellistest raskustest, et me kaotame lootuse ning hakkame arvama, et Jumal on meid unustanud. Nii Aabraham, Saara kui Haagar tundsid seda koge-must. Suur julgustus on teada, et Jumal ise teab ja mõistab selliseid tundeid ning et need on selgelt Tema sõnas kirjas. Antud tunnete väljendamist ei peaks nägema kui kahtlust või usaldamatust. Mõ-nikord mõtleme või meid pannakse mõtlema, et selliste asjade väljätlemine mingil viisil vale või isegi Jumalat teotav. Piibel seda ei väljenda. Selliste tunnete väljendamine on osa suhtest, sõprusest Jumalaga, et saame Talle öelda täpselt, mida tunneme.

Teie näete seda ja teie süda rõõmustab, teie luud-liikmed kasvavad nagu värske rohi. On tun-tav, et Issanda käsi on tema sulastega, aga ta needus tema vaenlastega. (Js 66:14) Ma mõtlen käia laitmatut teed. Millal sina tuled mu juurde? Ma tahan vaga südamega käia oma kojas. (Ps 101:2)

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Kui Jumal tundub kaugel olevat, hüüa Teda!

* * *

ALANDUV ARM

Teisipäev ? 30. jaanuar

Inimene näeb, mis on silma ees, aga Issand näeb, mis on südames. 1Sm 16:7

Siin on tähtis õppetund, mis meile võibolla küll ammu teada on, aga mis ometi ikka ja jälle üle kordamist vajab. Jumal pidi isegi oma prohveti tähelepanu juhtima sellele, et tähtis pole mitte see milline on inimene väliselt, vaid see milline on ta sisemiselt. Ka Saul oli väliselt otse kui kunin-gaks loodud, aga tal puudusid sisemised omadused et olla Issandale meelepärane kuningas. Inimes-tena me püüame ikka oma halbu külgi varjata ja häid esile tõsta. Sammuti mõjutavad meie hinnang-gud teiste kohta suurelt osalt esmajoones välised näitajad. Sellised nagu väljanägemine, esindlikus, koolitus, jõukus ja ühiskondlik positsioon. Selles suhtes leiame ühe õpetliku näite varajase kiriku ajaloost. Nimelt oli ühe koguduse piiskopina tegutsenud ori. Päevasel ajal teenis ta orjana oma pere-mehi. Kristlaste koosviibimistel, aga küsiti temalt nõu kõikvõimalikes koguduse elu ja isikliku usu-elu puudutavates küsimustes.

Läbi aegade on Jumal kasutanud oma plaanide elluviimisel inimesi, kes inimlike mõõdupuude järgi on tagasihoidlikud ja "väikesed". Ta vaatab milline on inimene sisemiselt ja kasutab oma riigi edasi viimiseks mõnikordki inimesi, keda meie poleks võibolla märganudki.

Ühtlasi reedab see Jumala ütlus meile veel ühe olulise asja. Inimese südames on tema tõeline olemus, tema iseloom ja väärtushinnangud. Just need määravad inimese usaldusväarsuse ja sobivuse mingisse ametisse. Nagu näeme on see tähtis Jumala jaoks.

Sauli nõrkusi oleme juba näinud. Nende tõttu osutas ta lõpuks Jumalale kasutuskõlbmatuks, ehki Jumal oli ta teiseks meheks muutnud ja ta Püha Vaimuga täitnud. Ilmselt on ka kristlase iseloo-mul ja väärtushinnangutel suurem tähtsus, kui me oleme osanud arvata. Jumala arm ei muuda ini-mese automaatselt Jumalale meelepärasemaks. Pigem kasutab Ta elus ja usuelus ette tulevaid kat-sumusi selleks, et kujundada inimese iseloom ja väärtushinnangud selliseks nagu soovib Jumal. Kui aga inimene end kujundada ei lase, siis võib tema käsi käia lõpuks sama moodi nagu Saulil.

Issand, teie Jumal, on jumalate Jumal ja isandate Isand, suur, vägev ja kardetav Jumal, kes ei vaata isiku peale ega võta vastumeelehead. (5Ms 10:17) Tõepoolest, nüüd ma mõistan, et Jumal ei ole erapoolik. (Ap 10:34) Ja sina, mu poeg Saalomon, õpi tundma oma isa Jumalat ja teeni teda siira südamega ja sõnakuuleliku hingega, sest Issand uurib läbi kõik südamed ning mõistab kõiki mõtteid ja püüdeid! Kui sa teda otsid, siis sa leiad ta, aga kui sa ta maha jätab, siis ta heidab su ä-ra igaveseks ajaks. (1Aj 28:9) Lõppegu ometi õelate kurjus ja kinnita õiget; sest sina oled südame-te ja neerude läbikatsuja, sina, õiglane Jumal! (Ps 7:10) Aga vägede Issand on õiglane kohtumõist-ja, kes katsub läbi neerud ja südame. Lase mind näha, et sa neile kätte tasud, sest ma olen oma riitu-asja sinule avaldanud! (Jr 11:20) Ning kõik kogudused saavad aru, et mina olen see, kes uurib läbi meeled ja südamed, ning annan igauhele teist teie tegusid mööda. (Ilm 2:23).

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Tänu sulle Isa, et kõik sinu plaanid mu elu jaoks on tehtud armastuses ning sa arvestad ka minu tunnetega, viies täide oma nõu.

* * *

JUMALA ÕIGUSE KINNITAMINE

Kolmapäev ? 31. jaanuar

Oh inimene, kes sina õigupoolest oled, et sa tahad Jumalaga vaielda? Ega siis savinõu ütle oma voolijale: "Miks sa mu nõnda oled teinud?" Rm 9:20

Paulus viib meid pottsepa töökotta ja näitab, kuidas Jumala suhe inimesega on võrreldav pott-sepa suhtumisega savisse. Ühel pool on meister oma ideede, plaanide ja otsustega, teisel pool savi oma alluva suhtumisega. Seesama käsi võib valmistada kalli vaasi või lihtsa kausi ? vastavalt vaja-dusele, millest savi ise midagi ei tea. Inimene pidagu meeles, et mõte, kava, oskus ja otsustus kuuluvad Jumalale. Tema viimseid eesmärke teab inimene sama vähe kui savi meistri mõtteid.

Inimese normaalne suhe Jumalaga avaldubki selles, et ta laseb suurel meistril ennast vormida. See on tema õnn, kui taevased käed kujundavad ta elu ja iseloomu. Suur ajaratas pöörleb, ja ühes sellega ka inimene, nagu tükike savi pottsepa rattal. Ka keerlemise näilises virvarris töötab Jumal oma meistikäega. Ta võtab midagi ja lisab midagi. Selles on mõttekust ja otstarvet. Selles on valmi-mine. Alles siis näeme, kui tark ja kaunis oli Jumala mõte, kui Ta oma töö meiega lõpule on viinud.

Oh teie põikpäisust! Kas peetakse savi võrdseks potissepaga, kas ütleb töö oma tegijale:

"Tema ei ole mind teinud!" või ütleb kaju oma voolijale: "Tema ei oska midagi!"? (Js 29:16) Häda sellele, kes riidleb oma valmistajaga - kild teiste savikildude seas. Kas ütleb savi oma vormijale:

"Mis sa teed?" ja su töö: "Tal ei ole käsi!"? (Js 45:9)

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: "Miks sa mu nõnda oled teinud?" Seda fraasi ei tule mõista nõnda, et ühed inimesed on loodud kõlbeliselt headeks ja teised kurjadeks, vaid sellest seisukohast lähtuvalt, mida Jumal igaihele annab oma suure õnnistuskava kohaselt, nimelt vastavalt sellele, mil-line on kellegi loomus. Pottsepp ei loo ise savi, vaid kasutab seda anumate valmistamiseks, mida vajatakse erinevaks otstarbeks.

* * *

KANNATLIK AHASTUSES

Neljapäev ? 1. veebruar

Kui suur on Sinu headus, mille Sa oled tallele pannud neile, kes Sind kardavad, ja oled osu-tanud neile, kes Sinu juures pelgupaika otsivad inimlaste nähes. Ps 31:20

Psalmis hüüab õige Jumala poole. Ta palub, et Jumal oleks talle kalju, mille varju ta võiks põ-geneda. Teda piirab pilkavate vaenlaste hulk. Sest mu elu on kulunud südamevalus ja mu aastad oh-kamises; mu ramm on raugenud mu pahategude pärast ja mu luud on vajunud kokku (Ps 31:11)

Kuid sellest kirjakohest algab usaldaja uus tase, sest jälle paistab selge taevas. Ta kinnitab nüüd oma ustavust Jumala vastu. Kui ta enne oli näinud ainult oma viletsust ja kannatust, siis palve ja Jumala usaldamine oli pannud teda nägema ka Jumala headuse küllust.

See on nagu suur varaait, millest võime võtta ja millest ikka üle jääb. Jumalal on rohkem anda, kui meie suudame kasutada. Jumal on varjupaik.

Sa varjad neid oma palge varju all meeste õeluse eest; sa peidad nad ulualla tigidate keelte riiu eest. Tänu olgu Issandale, et ta kitsikuses on minule imeliselt osutanud oma heldust! (Ps 31:21, 22).

Oh, et sa tuleksid vastu sellele, kes rõõmsasti teeb õigust, neile, kes mõtleavad sinu teede!

Vaata, sina vihastasid, et me tegime patutegusid; neis me oleme olnud kaua ja kas me pääseme? (Js 64:4)

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Palu, et Jumal aitaks sul järgida Taaveti eeskujul, kui tood omaenda haavumised ja vajadused tema ette. Kujutle enda ümber kindlust, varjupaika, mille kohal lehvib armastuse lipp.

* * *

KRISTUS ? JUMALA KIRKUSE SÄRA

Reede ? 2. veebruar

Issanda templissetoomise püha ehk küünlapäev

Tulge ja vaadake Jumala tegusid, kes on kardetav oma tegemistes inimlaste juures. Ps 66:5

Jeesus Kristus kõneleb 66. psalmis kristliku kogudusega. Ta tuletab meelde Jumala suuri te-gusid ajaloos. Ta tunnistab, kuidas on Jumal ajaloos oma rahva eest hoolt kandnud ja sellepärast pe-aks iga iisraellane Teda tänama ja ülistama. Mitte keegi ei saa lahti öelda lepingust, mille Jumal oma rahvaga on teinud (Ps 66:5?7): "Tulge ja vaadake Jumala tegusid, kes on kardetav oma tegemistes inimlaste juures. Tema muudab mere kuivaks maaks; jalgsi minnakse läbi jõe; rõõmutsegem siis te-mast! Tema valitseb oma vägevuses igavesti, ta silmad on valvel paganarahvaste üle; kangekael-sed ärgu tõstku endid kõrgeks!" See pole aga piisav. Kristus kutsub selle ülistusega liituma kõiki rahvaid (Ps 66:8?9): "Tänage, rahvad, meie Jumalat, kostku valjusti tema kiitus! Tema paneb elama meie hinge ega lase meie jalgu kõikuda."

Me oleme Psalmi 22 juures näinud, kuidas Jeesus ülistab Jumala suuri armutegusid ning kut-sub kõiki, nii iisraellasi kui paganaid Jumalat tänama ja osalema koguduse keskel peetaval pidusöö-gil. Koguduse keskel loetakse Jumala sõna ning õpitakse veel enamgi tundma, mida head on Jumal enda omadele ajaloo jooksul teinud. Kõige olulisem Jumala päästetegu on see, et Ta päästis Jeesuse surmavallast. Vana Testamendi päästeteod on selle suure sündmuse eelkujud. Uues Testamendis kut-suvad Issanda volitatud apostlid kristlasi uurima Jumala suuri tegusid ajaloos ning nägema neis Ju-mala juhtimist. Kirja heebrealastele alguses öeldakse (Hb 1:1?2): "Jumal, kes muiste palju kordi ja mitmel viisil rääkis esivanematele prohvetite kaudu, on nüüd päevade lõpul meile rääkinud Poja kaudu, kelle ta on seadnud kõigi asjade pärijaks, kelle läbi ta on ka maailmad teinud."

Psalmis tuletatakse meelde, et Jumal päästab enda omad kitsikusest (Ps 66:10?12). Katsumu-sed kasvatavad kristlast. Sellepärast räägib kirja heebrealastele kirjutaja usu eeskujudest (Hb 11) ja kutsub kristlasi üles olema kannatustes kannatlikud (Hb 12:1?3).

Tulge ja vaadake Issanda tegusid, kes saadab jubedused maa peale. (Ps 46:9)

Palvetagem: Issand Jumal, Sina läkitasid maailma oma Poja valguseks paganaile ja kirkuseks oma rahvale Iisraelile. Anna ka meile näha oma valgust, nii et näeksime Jeesuses Kristuses Sinu ar-mu ja tõde. Aita meil Tema läbi võitu saada pimeduse vägede üle, päästa meid kõigest kurjast ja lase viimaks jõuda Sinu rahva rõõmusse, kus me Sind taevases selguses näeme ja austame igavesti. Jee-suse Kristuse, meie Issanda läbi, kes koos Sinuga Püha Vaimu ühtsuses elab ja valitseb igavesest ajast igavesti.

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Mida on Jumal teinud sinu heaks sel nädalal? Sel aastal? Millised on Jumala "kardetavad teod" sinu elus?

* * *

JUMALAL ON ÕIGUS ANDA ARMU OMA TAHTE JÄRGI

Laupäev ? 3. veebruar

Issand ju ütleb Moosesele: "Ma halastan, kellele ma halastan, ja heidan armu, kellele ma hei-dan armu." Nõnda siis ei sõltu see inimese tahtest ega pingutusest, vaid Jumalast, kes halastab. Rm 9:15,16

Selle kirjakohta (15. salmis tsiteerib Paulus 2. Moosese 33:19) mõistmiseks on oluline teada aega, millal Jumal seda ütles. Jumal oli võimsate imedega rahva Egiptusest välja toonud ja juhtis neid nüüd Siinaile. Mooses läks mäele ja jäi sinna neljakümneks päevaks. Iisrael arvas, et Mooses on kadunud, ning Aaron valmistas rahva soovi kohaselt kuldvasika, keda hakati teenima jumalana. Karistuseks kuulutas Jumal, et Ta on valmis oma rahva maha jätma, kuna rahvas oli Tema maha jät-nud. See oli õiglane otsus. Jumal lubas nüüd teha Moosese suureks rahvaks, sest Mooses oli olnud ustav. Ka see oli õiglane otsus. Kuid Moosese palve peale kasutas Jumal kõrgemat otsust ja andis eksinud rahvale armu. Jumal kasutas oma armuandmise õigust. Iga Iisraeli inimene pidi nüüd tead-ma, et tal endal pole teeneid Jumala ees, mille alusel Jumal peaks ta tõotatud maale viima, vaid et kõik oli antud talle armust.

Meie ei saa oma tahtmisega Jumala armu ära teenida. Armu ei saa keegi nii, et hakkab tahtma, ja seetõttu on Jumal kohustatud talle armu andma. Arm ei ole enam arm, kui seal on veel mingisu-gused eksinu teened. Muidugi ei tähenda see, et meil ei peaks tahet olema, "sest Jumal on see, kes teis tegutseb, et te tahate ja toimite tema hea nõu kohaselt." (Fl 2:13) Jumal ise äratas meis tahte õigete asjade järele ja meie kohus on seda kasutada.

Seevastu inimese tahe ei kohusta Jumalat. Meie ei saa Jumala armu oma aktiivsusega ära tee-nida. Meie aktiivsus ei kohusta Jumalat millekski. Muidugi ei tähenda see, et me ei peaks olema aktiivsed, "sest Jumal on see, kes teis tegutseb, et te ... toimite tema hea nõu kohaselt." (Fl 2:13)

Õige aktiivsus on armuand. Me peame seda kasutama. Meie tahtmine ja aktiivsus on asjatud, kui Jumal ei halasta. Seda kinnitab Paulus ja seda usume ka meie.

Ja tema vastas: "Ma lasen sinu eest mööduda kogu oma ilu ja kuulutan sinu ees Issanda ni-me. Ja ma olen armuline, kellele olen armuline, ja halastan, kelle peale halastan." (2Ms 33:19)

Hetk mõtiskluseks ja aruteluks: Peame meeles pidama, et arm ei ole meie tahtmise ja aktiivsuse tulemus.

* * *

KÜSIMUSI ENDA LÄBIKATSUMISEKS

Kas sa usud, et sa võtad vastu püha õhtusöömaajas Jeesuse ihu ja verd kõikide pattude andekssaamiseks?

Rõõmustud sa armulauast, või on see hirm, sest et su südametunnistus tuletab meelde, et sa pead nüüd uues elus käima, mida sa ei ole mõelnud?

Kas sa tuled sealt lepitust otsima?

Kas sa igatsed tõepoolest Jumala armu, või oled sa selle vastu ükskõikne?

Kas sa pead armulaua käimise päeva eriliselt pühaks, või püüad sa seda kohe maailma asjadesse laskudes unustada?

Kasutatud allikad:

Küsimusi enda läbikatsumiseks. - Eesti Kirik 04.01.1940, lk 2

Laato, Antti (2014) Kristus Psalmides: Kristus on patuta ja kutsub enda omasid Jumalat ülistama (Ps 66). Meie Kirik http://www.meiekirik.ee/index.php?option=com_content&task=view&id=3876

Morris, Leon (2008) Luuka evangeelium. Tallinn: Logos, lk 324

Page, Claire (2009) Jumalaigatsus (Ps 13). Piiblivõti. Avatud Piibli Ühing <http://www.avatudpiibel.ee/piiblivoti/2009/06/14>

Piibliõppekursus "Piibel kaanest kaaneni": Taavet (1Sm 16:1-17:32); Kuidas ma palvetan? (Tn 9:7-20). Pühakirja selgitab Rannamõisa koguduse õpetaja Aare Kimmel. Pereraadio

Tärk, Osvald (2002) Rooma kirja seletus. Tallinn: Logos, lk 57,361-362,368

Tärk, Osvald (2014) Psalmide seletus. Tallinn: Logos, lk 59

Koostas Indrek Lundava. Jaanuar 2018